

Molekulární přístupy ve šlechtění rostlin

Aplikovaná genomika

Genotypování: Využití ve šlechtění a určení identity odrůd

Miroslav Valárik

14.2. 2017

Šlechtění rostlin:

Cílený výběr a manipulace s genomy rostlinných druhů za účelem získání žádaného fenotypu a genotypu.

Šlechtění zahrnuje kontrolované křížení nebo genetické inženýrství a nebo oboje zároveň, následované umělou selekcí potomstva.

Šlechtění často vede k domestikaci.

Efektivní a rychlejší šlechtění rostlin = využití genomických zdrojů

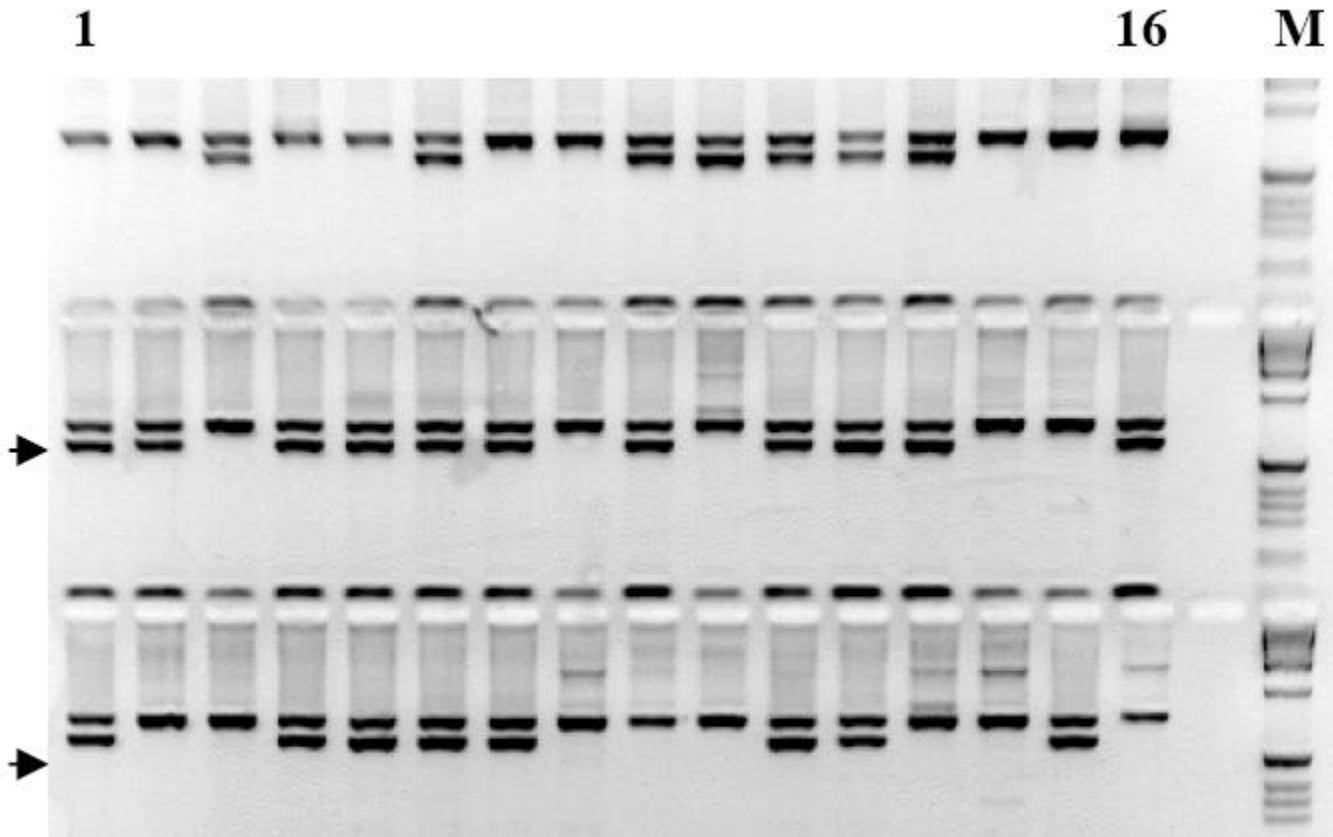

Zrychlení a zefektivnění šlechtění vyžaduje selekci nejvhodnějších rodičovských kombinací a efektivní a přesnou selekci potomstva v ranních stádiích vývoje.

Markrem zprostředkovaná selekce „Marker assisted selection (MAS)“ s molekulárními markery v těsné vazbě na sledované znaky a haplotypy = dramatické snížení počtu křížení a linií v potomstvu.

Vyžaduje dostatek markerů se silnou vazbou na sledované znaky a vhodný, ideálně „High-throughput“ genotypovací systém za přijatelné ceny.

MAS

**Použití PCR markeru SR4R04 pro selekci sterilních rostlin u žita.
Fertilní rostliny mají dva proužky a sterilní jeden.**

DNA polymorfismus = Marker

DNA polymorfismus:

- Různé mechanismy mohou vést ke vzniku, více či méně komplexních variant DNA sekvence. Přítomnost jedné nebo vícero takovýchto variant je popisována jako polymorfismus.
- Polymorfismus je většinou detekován jako odlišné profily proužků, změna sekvence, barva, síla, pozice nebo přítomnost/nepřítomnost signálu.
- DNA polymorfismus je přítomen bez ohledu na vnější podmínky nebo vývojové stádium organismu.

Mechanismy produkující DNA polymorfizmy:

- 1) Bodové mutace
- 2) Indels
- 3) Přestavby

Markery - použití

---

1. Identita genotypu
2. Hodnocení genových zdrojů
3. Studium diverzity
4. Mapování genomů
5. Fylogenetické a evoluční studie

Detekce DNA polymorfizmů a znalost sekvence genomů

Nevyžadují znalost sekvence genomu

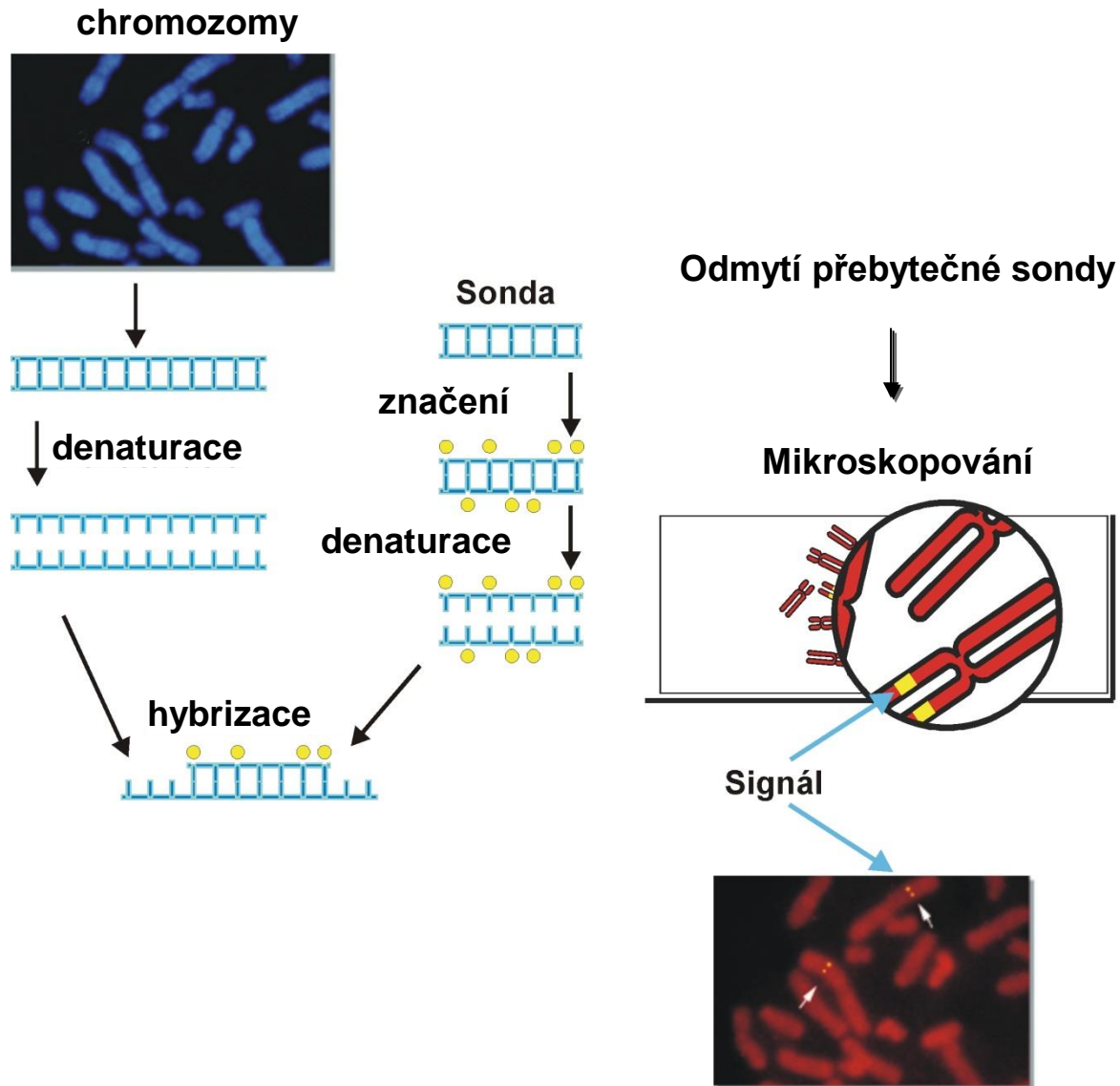
- ❖ Cytogenetické (*In situ*)
- ❖ Random Amplification of Polymorphic DNA (RAPD)
- ❖ Amplified fragment length polymorphisms (AFLP)
- ❖ **DArT / DArTSeq**

Vyžadují znalost sekvence genomu

- ❖ Microsatelity (SSRs, STMS or SSRPs) a Inter-simple sequence repeats (ISSRs)
- ❖ Sequence-tagged sites (STS)
- ❖ Cleaved amplified polymorphic sequence (CAPS)
- ❖ **Single nucleotide polymorphism (SNP)**
- ❖ **ISBP / RJM (Polymorfizmus na bázi inzerčního místa transposonu)**
- ❖ **Genotypování sekvenováním (GBS)**

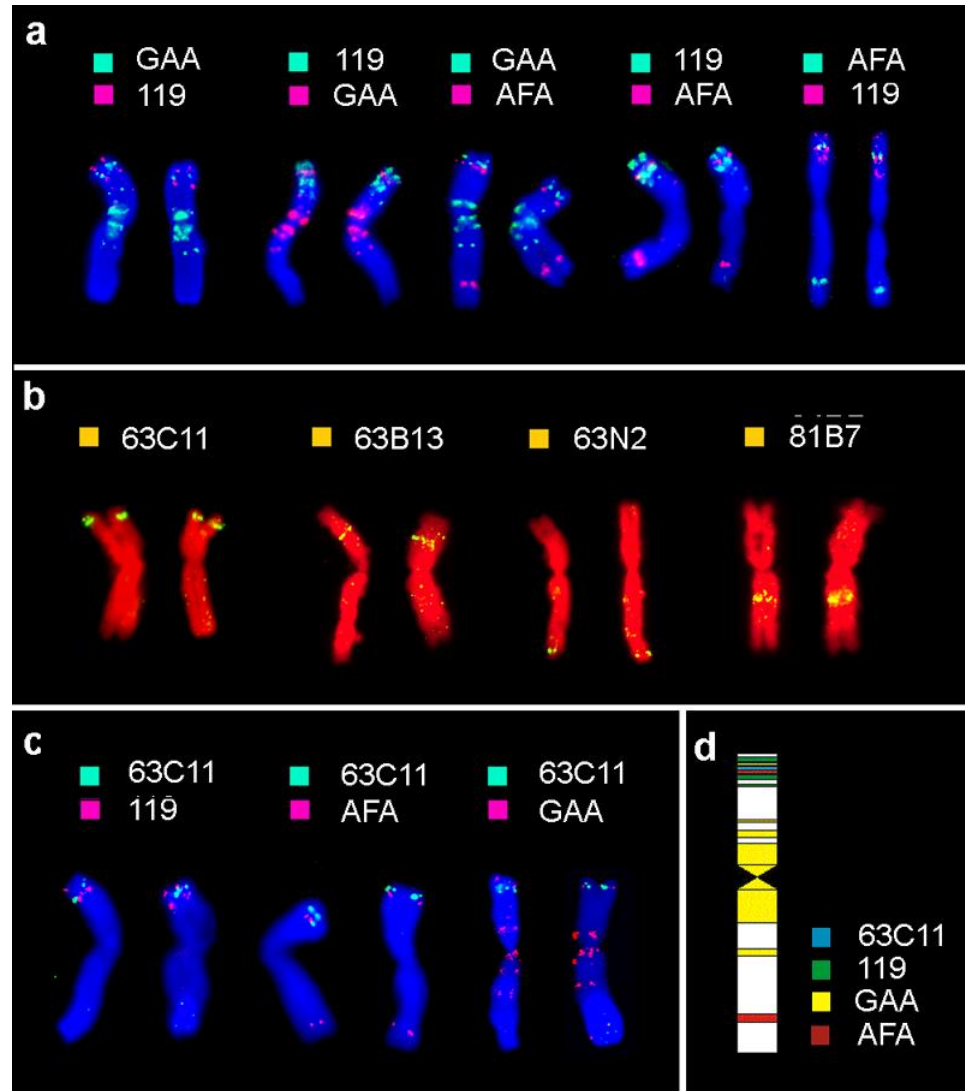
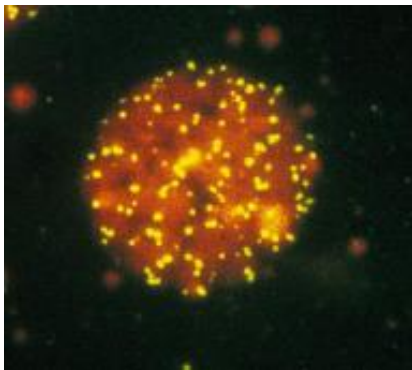
High-throughput

Přestavby, karyotyp: *In situ* na chromosomech

In situ na jádrech a chromosomech

DArTseq (diversity arrays technology)

Adaptace DArT přístupu na NGS technologie. Paralela s Genotyping-by-Sequencing (GBS).

1) *Redukce genomu* = vytvoření genomových „reprezentací“

- štěpení dvěma restrikčními endonukleázami – 1. často štěpící (*Bst*NI)
2. vzácně štěpící (*Pst*I)
- ligace sequenčních adaptéru jen k *Pst*I místům
- Illumina sekvenace konců – identifikace SNP/indel polymorfizmů = **DArTseq markery**
- výrazně vyšší počet markerů (**tisíce**)

Také Genotyping-by-sequencing (GBS), konkurenční skupina.

Microsatelity

---

1. Microsatelity jsou tandemové repetice (1-10 bp) často a relativně rovnoměrně se vyskytující v genomu.
2. Aby mohli být použity jako markery musí být jejich přítomnost v genomu identifikována
3. Polymorfismus v repetitivním regionu může být detekována pomocí PCR z primerů v hraničních oblastech. **Je možná jistá míra automatizace.**

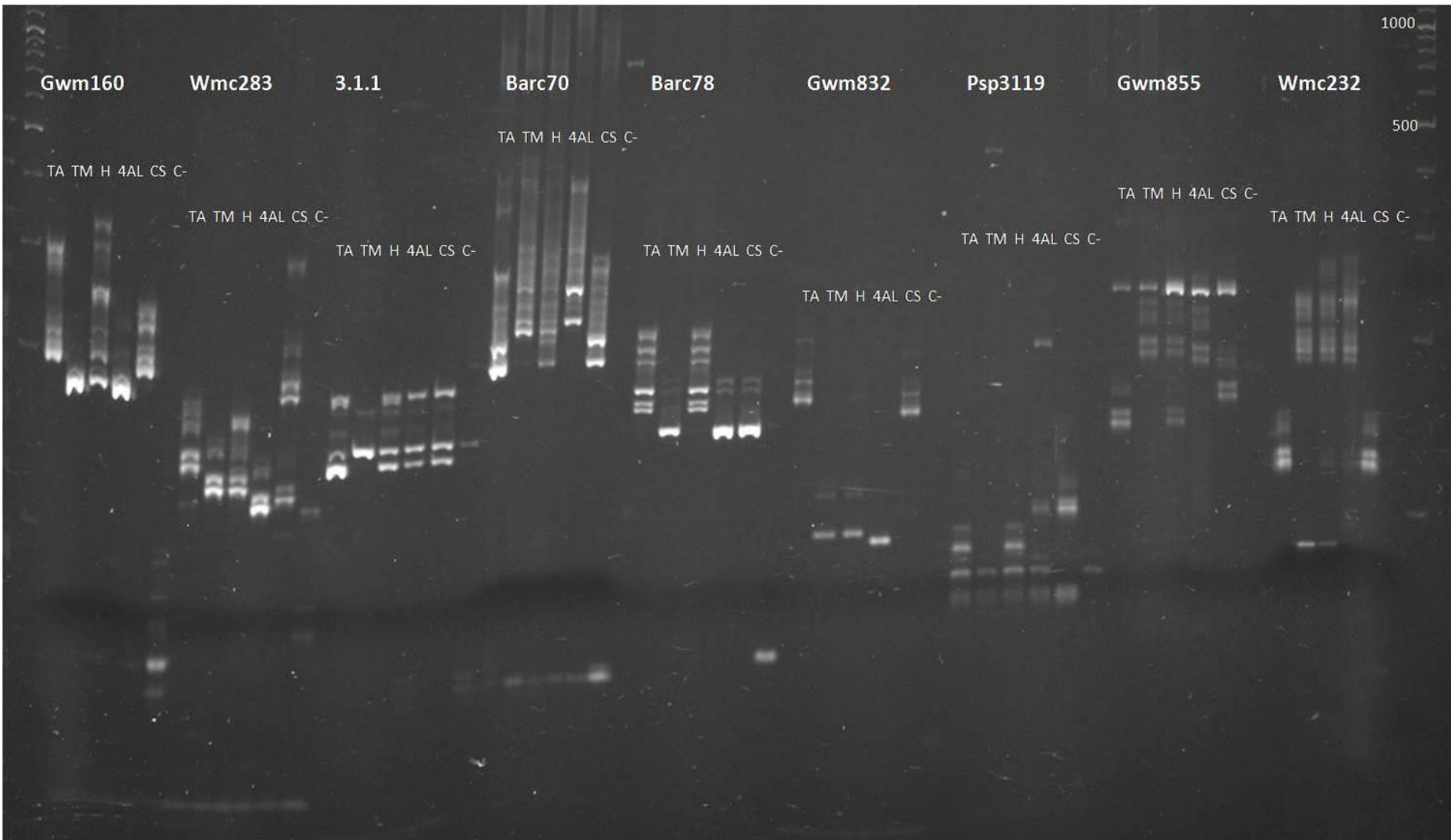
gtgggattgatggatgaggatgcttggagagagagagagagagagagagagagagagattcacacttgggtgtacagttcaattcagg

P1

P2

Microsatelity / ISSR

Cleaved amplified polymorphic sequence (CAPS)

MAG2931_F3/R4_digestion_Ddel
 MAG974_digestion_HaeIII_28_3_2013

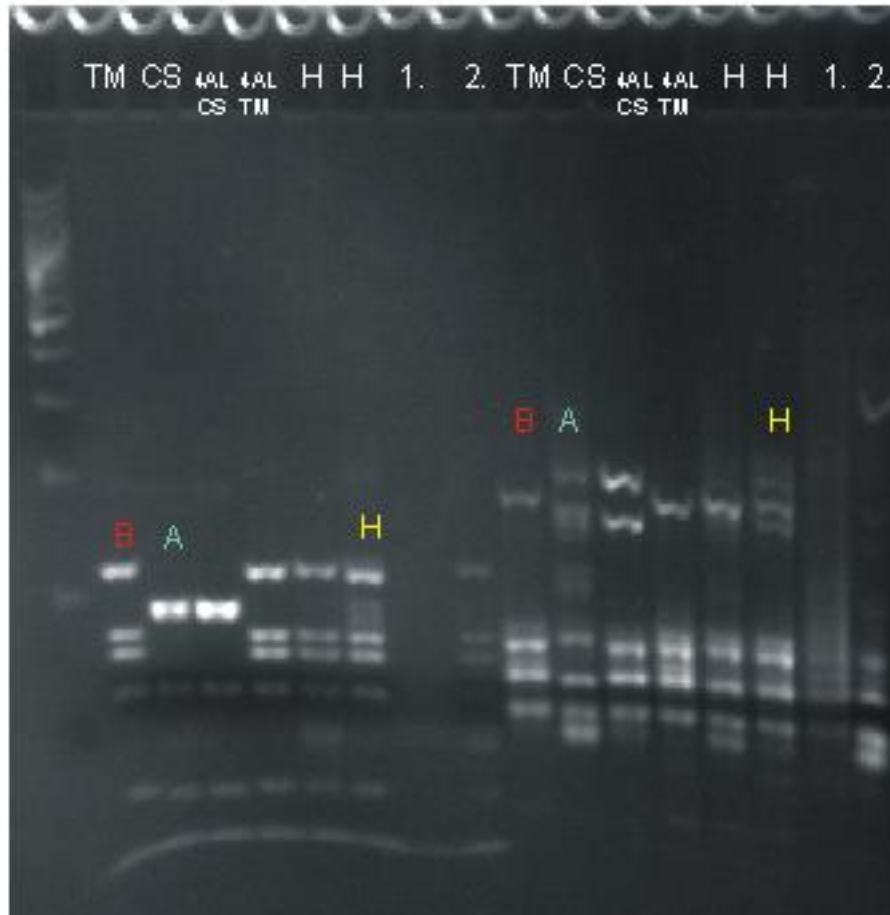
1 L

348

MAG974 4ALTM

MAG2931

MAG974

----- 21 F
CC (N) 12 ^NNNN
 ----- 81 * B
 ----- 81 * B
 ----- 81 * B
 ----- 84 F
 ----- 84 C
 ----- 84 H 500
 ----- 98 * F
 ----- 98 * M 200
 ----- 98 * H
 ----- 99 * B 100
 ----- 106 * F
 ----- 110 N
 ----- 149 B
 ----- 173 *# B

CNNR (N) 9 ^NNNN

NN^ (N) 9AC (N) 5CTCC (N) 7 NNN^

CCTC (N) 6 N^

C^CG C

G CG^C

R GCGC^Y

GGCGGA (N) 9 NN^

C^CNNG G

^CCWGG

-^CCNGG

--^CCNGG

--CC (N) 12 ^NNNN

--CCDG (N) 10 ^NNNN

--GCN |NGC

SNP markery - Systém KASPAR

V lidském genomu (3Gb) je možné najít až 10 000 000 SNP

- založen na kompetitivní alelově specifické PCR – nasednutí alelově specifického primeru na stoprocentně komplementární sekvenci

genomická DNA   ..... [T/C] .....

Vhodné pro velký počet vzorků a malý počet markerů

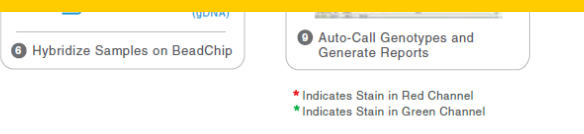
Univerzální FRET kazety
- komplementární k univerzální sekvenci 1 a 2

nebo 1536-jamkovém formátu.
Díky univerzálním FRET kazetám výrazně levnější než TaqMan.

„High-throughput“ SNP genotypování - Illumina

- ❑ Vhodné pro asociační mapování = určení diverzity a selekce vhodných linií pro křížení

Vhodné pro velký počet vzorků a velký počet markerů

Genotypování sekvenováním (GBS)

V lidském genomu (3Gb) je možné najít až 10 000 000 SNP

- sekvenováním je možné získat informace o genotypu v tisícičkách markerových lokusů najednou (SNP, *presence/absence variation=PAV*, *copy number variation=CNV*)

Vhodné pro velký počet vzorků a malý počet markerů

- **RAD** (*restriction-site associated DNA* - krátké sekvence obklopujících rekogniční místa restričních endonukleáz)
- k tvorbě genomové reprezentace mohou být využity i metylačně citlivé RE obohacení o geny: **DArTseq**,

Sekvenační technologie nové generace

(= masivně paralelní sekvenování)

	Run Time	Read Length	Quality	Total nucleotides sequenced	Cost /MB
454 Pyrosequencing	24h	700 bp	Q20-Q30	1 GB	\$10
Illumina Miseq	27h	2x300bp	> Q30	15 GB	\$0.15
Illumina Hiseq 2500	1 - 10days	2x250bp	>Q30	3000 GB	\$0.05
Ion torrent	2h	400bp	>Q20	50MB-1GB	\$1
Pacific Biosciences	30m - 4h	10kb - >40kb	>Q50 consensus >Q10 single	500 - 1000MB /SMRT cell	\$0.13 - \$0.60

Další technologie – **Sangerovo sekvenování** (ABI) – 1700 \$ /1Mb, délka – do 1000 bp
Oxford nanopores – Dlouhé čtení, problémy s kapacitou

Praktická ukázka Genotypování Banánovníku pomocí SSR markerů

3730xl DNA analyzer

• Pomocí PCR v nezávislých PCR reakcích

Fluorophore	Marker	Motif	Primers nucleotide sequence		Annealing temperature	Reference	GenBank accession
			FWD (5'-3')	REV (5'-3')			
6-FAM	mMaCIR01	(GA) ₂₀	TTAAAGGTGGGTTAGCATTAGG	TTTGATGTCACAATGGTGTTC	55°C	Lagoda et al. 1998	X87262
6-FAM	mMaCIR03	(GA) ₁₀	TGACCCACGAGAAAAGAAGC	CTCCTCCATAGCCTGACTGC	55°C	Lagoda et al. 1998	X87263
NED	mMaCIR07	(GA) ₁₃	AACAACCTAGGATGGTAATGTGTGGAA	GATCTGAGGATGGTCTGTTGGAGTG	53°C	Lagoda et al. 1998	X87258
VIC	mMaCIR08	(TC) ₆ N ₂₄ (TC) ₇	ACTTATCCCCCGCACTCAA	ACTCTCGCCCATCTTCATCC	55°C	Lagoda et al. 1998	X87264
PET	mMaCIR13	(GA) ₁₆ N ₇₆ (GA) ₈	TCCCAACCCTGCAACCACT	ATGACCTGTGGAACATCCTTT	53°C	Lagoda et al. 1998	X90745
PET	mMaCIR24	(TC) ₇	ATCTTTCTTATCCTTCTAACG	ATTAGATCACCGAAGAACTC	48°C	Lagoda et al. 1998	Z85972
VIC	mMaCIR39	(CA) ₅ GATA(GA) ₅	AACACCGTACAGGGAGTCAC	GATACATAAGGCAGTCACATTG	52°C	Lagoda et al. 1998	Z85970
6-FAM	mMaCIR40	(GA) ₁₃	GGCAGCAACAACATACTACGAC	CATCTTACCCCCATTCTTTTA	54°C	Lagoda et al. 1998	Z85977
6-FAM	mMaCIR45	(TA) ₄ CA(CTCGA) ₄	TGCTGCCTTCATCGCTACTA	ACCGCACCTCCACCTCCTG	57°C	Lagoda et al. 1998	Z85968
VIC	mMaCIR150	(CA) ₁₀	ATGCTGTCAITGCCTTGT	GAATGCTGATACCTCTTTGG	54°C	Hippolyte et al. 2010	AM950440
6-FAM	mMaCIR152	(CTT) ₁₈ , (CT) ₁₇ , (CA) ₆	CCACCTTTGAGTTCTCTCC	TTTCCCTCTTCGATTCTGT	54°C	Hippolyte et al. 2010	AM950442
VIC	mMaCIR164	(AC) ₁₄	AAGACAAGTCCATTGCTTG	GTTCCGGGCTTTCGGT	55°C	Hippolyte et al. 2010	AM950454
NED	mMaCIR196	(TA) ₄ , (TC) ₁₇ , (TC) ₃	GCTCCAAACCTCCCTTT	CGATGCCACACTGGAC	55°C	Hippolyte et al. 2010	AM950462
NED	mMaCIR214	(AC) ₇	CCATTGAGAGATCAACCC	CTATTTGACGTTGGTGGTC	53°C	Hippolyte et al. 2010	AM950480
NED	mMaCIR231	(TC) ₁₀	GCAATAGTCAAGGGAATCA	ACCCAGGTCTATCAGGTCA	55°C	Hippolyte et al. 2010	AM950497
PET	mMaCIR260	(TG) ₈	GATGTTTGGGCTGTTTCTT	AAGCAGGTGAGATTGTTCC	55°C	Hippolyte et al. 2010	AM950515
6-FAM	mMaCIR264	(CT) ₁₇	AGGAGTGGGAGCCTATTT	CTCCTCGGTCAGTCCTC	53°C	Hippolyte et al. 2010	AM950519
NED	mMaCIR307	(CA) ₆	AGACTTGATCGCTTGATAA	ACGCTGCACCAGTCAA	54°C	Hippolyte et al. 2010	AM950533
PET	Ma-3-90	(CT) ₁₁	GCACGAAGAGGCATCAC	GGCCAAATTTGATGGACT	53°C	Crouch et al. 1998	n/a

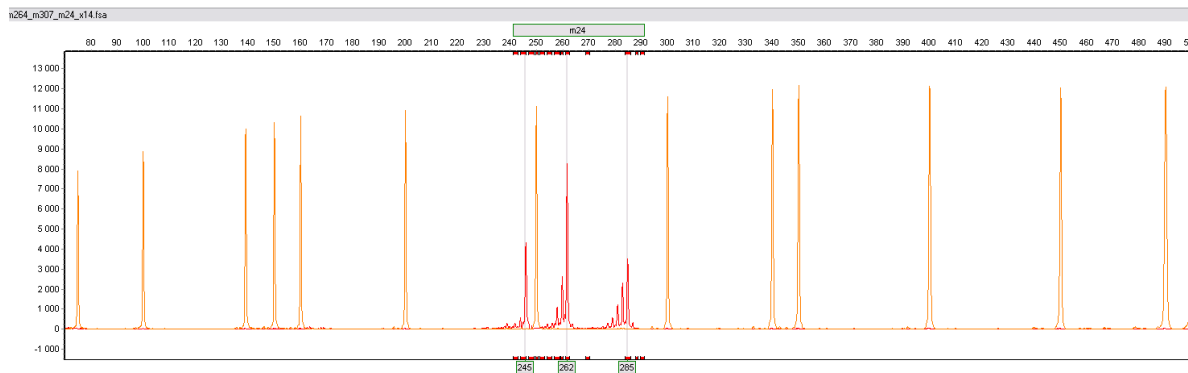
Praktická ukázka Genotypování Banánovníku pomocí SSR markerů

• Analýza SSR profilů programem GeneMarker

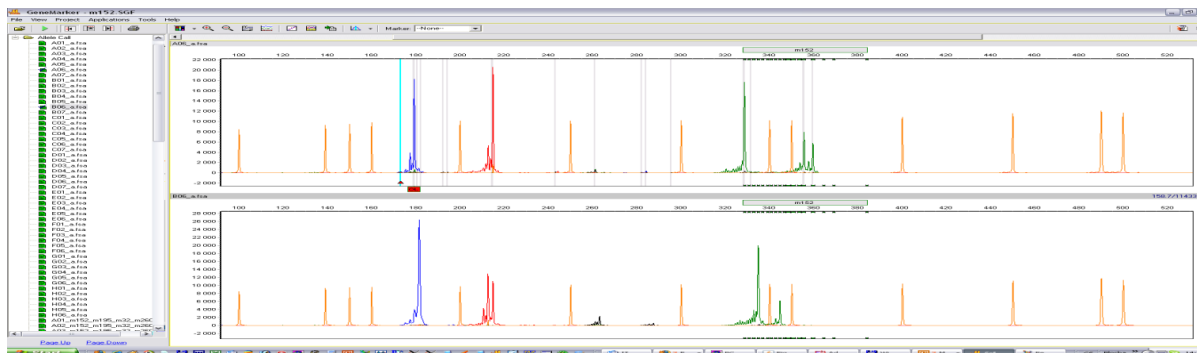
3730xl DNA analyzer

Přesná identifikace velikosti alel s vysokým rozlišením

SSR profil
genotypu Sport of
Silk (AAB)
pro marker
mMaCIR24
(červené píky)

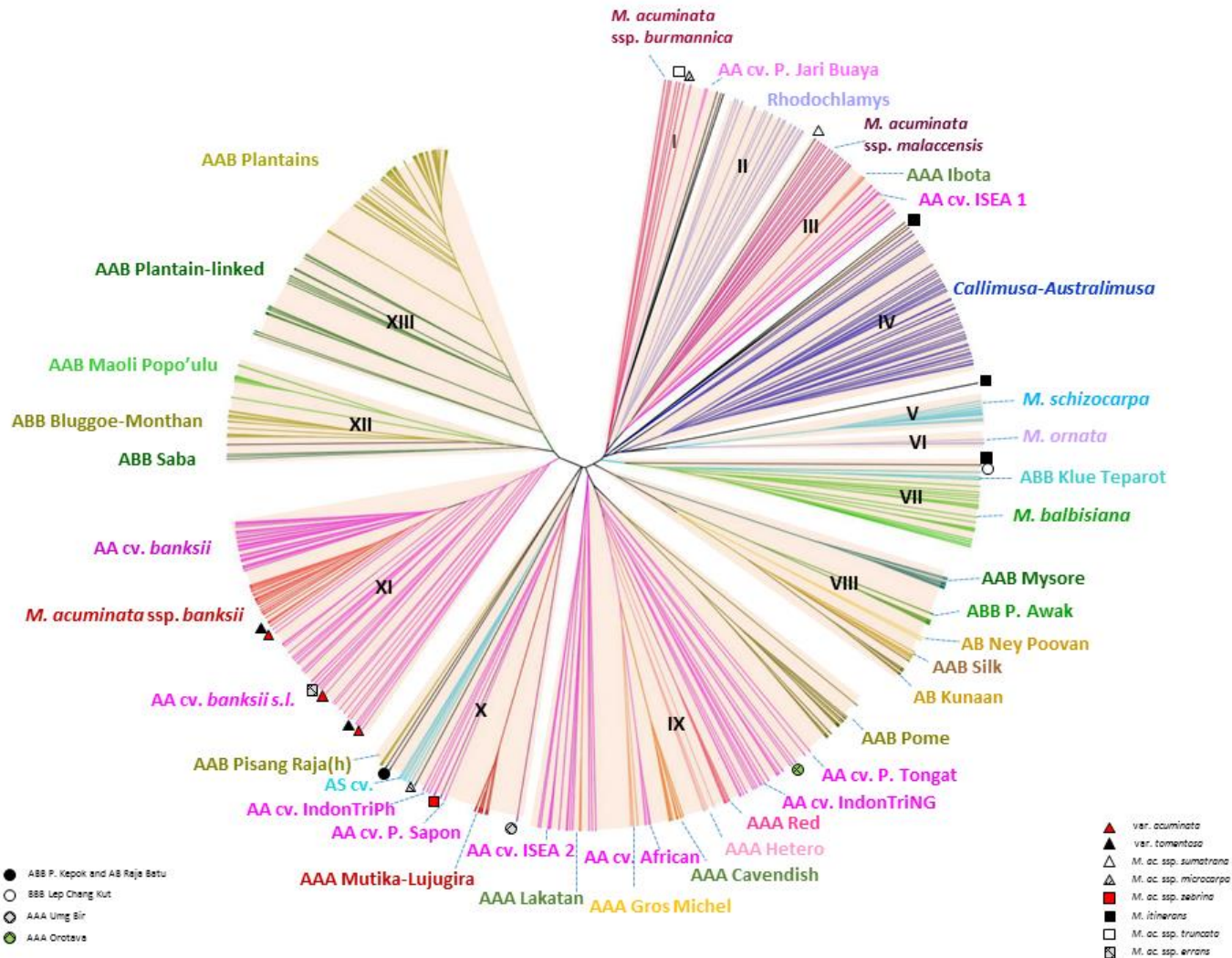
High-throughput, multiplexing

Multiplexing SSR profilů
genotypu Mbwarzirume
(AAA)
pro SSR markery
mMaCIR152 (zelený)
mMaCIR195 (modrý)
mMaCIR260 (červený)

Praktická ukázka Genotypování Banánovníku pomocí SSR markerů

Binární matice v současné době obsahuje: **933** položek (2x,3x,4x)

Shrnutí

Pokud potřebujete výsledky z malého počtu markerů malého počtu rostlin:

Udělejte si to sami nebo v naší Aplikační laboratoři - ideálně: SSR STS, CAPS, SNP

Pokud potřebujete výsledky z malého počtu markerů velkého počtu rostlin:

Využijte naší Aplikační laboratoř - ideálně: SNP použitím KASPAR nebo GBS systému

Pokud potřebujete výsledky z velkého počtu markerů velkého počtu rostlin:

Poradte se s námi a pomůžeme vám vybrat optimální ganotypovací platformu.

Děkuji za pozornost